

Chat, chikane og mobning blandt børn og unge

Afsluttende rapport om skoleelevers brug af chat i deres interaktive sociale liv. Stikprøveundersøgelse foretaget af konsulentgruppen AMOK maj-august 2005

Af Cand. Comm. Dorthe Rasmussen og Cand. Jur. Helle Rabøl Hansen

Baggrund

Skolebørn chatter i stort omfang. En velkendt børnechatside i Danmark er landets største chatroom med mere end 6 millioner indlagte beskeder og ca. 500.000 aktive brugere. AMOK holder jævnligt elevforedrag, og i de senere år er vi stødt på mange beretninger fra børn, der fortæller om deres gode som dårlige oplevelser i og omkring chatmiljøet. Vi har derfor sat os for at undersøge, om der er nogle tendenser i børns brug af digitale medier, som vi voksne børneprofessionelle bør kende og iagttage. Undersøgelsen er ikke nationalt repræsentativ, pga. det begrænsede kvantitative materiale. Undersøgelsen er foretaget på stikprøvebasis, og tendenserne i besvarelserne skal derfor opfattes som "spor", "tendenser" og "strømpile", som vi ønsker at formidle videre, men også inspirere til yderligere studier og forskning på DPU. Første del af undersøgelsen blev gennemført i maj/juni 2005 og blev offentliggjort i en "midtvejsrapport". Anden del af undersøgelsen blev gennemført i august 2005.

Det er vigtigt for os, også i denne afsluttende rapport, at understrege, at vi oplever en dobbelthed i børnenes brug af medierne. Der er en såvel positivt som negativt brug af chat og sms i det sociale børneliv. Nogle børn oplever, at de via nettet netop kan møde nogen som matcher dem, andre oplever isolation og udelukkelse. Rapporten har derfor ikke et negativt udgangspunkt overfor de interaktive medier, men er optaget af, hvilken rolle de spiller.

Kort opsummering af hovedresultaterne

82% af de adspurgte børn chatter. Det svarer til omtrent 8 ud af 10 børn, der dagligt kommunikerer på nettet med venner, skolekammerater, bekendte udenfor skolen og bekendtskaber eller tilfældige mødt på nettet.

41% af de adspurgte børn har voldsomme negative chatoplevelser med andre børn som afsender. Dødstrusler, trusler om bank og seksuel chikane.

23% af de adspurgte har oplevet chatchikane som en del af mobning eller konflikt med klasse- og skolekammerater.

Mange børn og unge har skabt en parallelverden i cyberspace, hvor de voksne er "ikke-eksisterende".

Undersøgelsens materiale

Den afsluttende rapport bygger på

- 129 kvantitative spørgeskemabesvarelser fra henholdsvis fem skoleklasser (7.klasser) og to mindre grupper fra to ungdomsklubber. (Aldersspredning 12-17 år)
- Tre fokusgruppeinterview af i alt 10 piger og 4 drenge.
- Fem individuelle person interviews.
- Studier af diverse chat sites. (ARTO, MSN og Netstationen).

Chat, profil, gæstebog mm.

I undersøgelsen bruger vi chat som en samlet betegnelse, der omhandler den almindelige on-line chattrafik, men favner også kommunikation via "gæstebog" på f.eks. sitet ARTO dk. og lignende. De fleste adspurgte børn skelner ikke mellem det, man kan kalde for almindelig chat og f.eks. beskeder i "gæstebog" o.l.

Misbrug af password på profiltjekter definerer vi desuden som en del af chatchikanen.

"Profil": På ARTO.dk kan brugerne lægge en profilskrivelse ind af sig selv med foto, beskrivelse af hobby osv. Der kan også benyttes f.eks. design og layoutudtryk, ligesom det er almindeligt at bruge "smileys" i stor stil til selvbeskrivelse. Profilinehaveren har et password til at kunne gå ind og redigere på profiltjekten. Profilinehaveren kan også bestemme om deres profil skal være åben for alle eller for bestemte personer, hvis arto-navn indkodes. En markant del af de adspurgte børn og unge har valgt at have deres profil åben for alle. Det indebærer, at der er fri adgang til "gæstebogen", og mange oplever derfor også negative beskeder fra ukendte brugere.

"Gæstebog": Tilknyttet "profilerne" findes forskellige funktioner, som gæster der er inde på sitet og på "Besøg" i profilen, kan benytte sig af. En af de hyppigst brugte funktioner er "gæstebog", hvor der skrives hilsner, sendes "smileys" og konkrete beskeder til profilinehaveren. "Gæstebøgerne" benyttes også som en slags chat.

"Almindelig chat": Her skriver brugeren i dialog med anden bruger. Begge er on-line samtidig. Mange børn kalder også denne kommunikation for at "snakke". "MSN Messenger" er "ren" chatroom.

De fleste elever bruger chat...

82% af de adspurgte børn og unge chatter. Det svarer til, at ca. 8 ud af 10 børn i alderen 12-17 år kommunikerer næsten dagligt med venner og bekendte via nettet.

Børnene er blevet spurgt om, "hvad er det gode ved chat"?

Oplisting af eksempler fra elevernes kvalitative begrundelser for chatfordele:

- Vise andre min profil - vise hvem jeg er
- At folk ved hvem jeg er (En hyppig begrundelse)
- At holde kontakt med mine venner
- At være sammen uden at være sammen
- Jeg er ikke så genert i chatten
- At snakke med nogle jeg møder på ferier eller i byen...
- Dem jeg kender kan hurtigt finde mig
- En måde "at være sammen på", når man ikke har så meget tid
- Jeg kan få venner hurtigere (tilflytter)
- Kan snakke med mange på én gang
- Man er mere afslappet, fordi man ikke sidder ansigt til ansigt
- Snakke med vennerne om aftenen
- Lave aftaler med smukke piger
- Større mulighed for at få kærester
- Komme tættere på sine venner, lære dem bedre at kende, snakke om gode oplevelser sammen
- Spørge om flere ting, end når man sidder ansigt til ansigt
- Det er billigere end mobilen
- Gratis måde at snakke på
- Spændende. Man ved aldrig hvad der sker
- Spændende at se hvor mange beskeder jeg har
- Jeg bliver bedre til opsætning og at skrive
- Skrive med venner og familie fra udlandet.

Svarene går i mange forskellige retninger, men "svartyperne" kan delvist grupperes og prioriteres således:

- 1) Mange svar handler om kontakten med de nærmeste venner. "At holde kontakt med mine venner". Chatkommunikationen kan formentlig styrke følelsen af at høre til i en identificérbar gruppe.
- 2) At kunne vise "Hvem jeg er" synes at spille en vigtig rolle - at have sin profil på nettet er en vigtig del af ens identitet. En profil som man kan designe og ændre efter dagens humør og nutidige interesse og oplevelser.
- 3) En del svar indeholder begrundelser med spændingsmotivation. "Spændende at se hvor mange beskeder jeg har fået".
- 4) En del svar tyder på, at man ønsker at bevare perifere bekendtskaber på en let måde. "At snakke med nogen jeg har mødt i weekenden, på ferier eller i byen"..
- 5) Nogle svar udtrykker ønsker om at skabe nye bekendtskaber." Jeg kan få venner hurtigere".
- 6) Andre svar handler om at holde kontakt med familie og venner, der bor i andre lande eller langt væk. "Skrive med familie fra udlandet".

Børn er gode til at prioritere deres tid

Tager vi et kig på hvor meget tid de adspurgte bruger på at chatte, skrive beskeder i andres gæstebøger o.l. får vi at vide, at omkring 25 % bruger under én time om dagen, 9 % bruger én time om dagen og 21 % bruger 1-2 timer om dagen. 4 % bruger 2-4 timer, og 8 % bruger over 4 timer om dagen.

Vi møder blandt voksne en almindelig opfattelse af, at børn og unge bruger mange timer om dagen på chat, og det er ikke sjældent at støde på bemærkninger som "at børn sidder klistret til computeren i timevis" o.s.v. Ser vi på de unges brug af mobiltelefoner fra samme undersøgelse ser vi, at 56 % bruger under en time om dagen, 7% bruger én time om dagen, og 19 % bruger 1-2 timer om dagen.

I alt må man hertil sige, at de adspurgte børn bruger mindre tid end almindeligt antaget, hvilket tyder på, at der muligvis er forskel på det, de voksne opfatter, overfor den faktiske tid børn og unge bruger med deres digitale medier.

Timeforbruget er dog ikke i sig selv et udtryk for, hvor meget digitale medier betyder for barnet. To timer om dagen i alt ved chatten og mobiltelefonen kan "fylde" meget alt afhængig af, hvor intens kontakten er og ikke mindst, hvad kontakten medfører af spændinger, konflikter mm.

Negative chatoplevelser

Stikprøveundersøgelsen viser, at størstedelen af de negative oplevelser, de adspurgte har haft via chatten, har været i det interaktive forhold børn til børn. Og mindstedelen har omhandlet dårlige chatoplevelser fra en voksen.

41% af de adspurgte har haft, hvad vi kalder voldsomme negative chaterfaringer med andre børn. Det er eksempelvis:

- Trusler om bank "Du får bank næste gang, vi ser dig". "Du kan ikke gemme dig, vi skal nok finde dig", "Jeg smadrer dig!"....
- Dødstrusler. "Du skal dø", "dø nu"....
- Trusler af anden karakter. "Jeg skal nok fortælle alle, at du lugter af tis..."
- Seksuel chikane: "Du ligner en gris, der boller med alle de andre dyr". "Din pik er en myrepik". "Du trænger til at blive kneppet i alle huller"....
- Udseendechikane. "Er du gravid? Du ser sådan ud? (Til 12-årig pige), "Du er den grimteste og klammeste fyr på hele skolen"..

Negative chatoplevelser som en del af mobning og konflikt

23% af besvarelserne peger på, at chatten bruges som en del af et konkret mobbemønster (udstødelse af gruppen) eller en konflikt (uoverensstemmelse mellem partere). I eksempler hentet fra de kvalitative interviews, starter konflikterne ofte i skolen, og optrappes over nettet efter skoletid. Brugen af ARTO og MSN ser ud til at blive brugt på forskellige måder her, da de negative budskaber især skrives i "gæstebøgerne" på ARTO, og altså ikke nær så ofte i en direkte online chat, som på MSN. De unges eget bud på årsagen hertil er, at tonen kan blive mere aggressiv i "gæstebøgerne", end den er online. Distancen via gæstebøgerne opleves muligvis som større, og dermed rykkes den etiske grænse for, hvad man skriver.

Der er eksempler på børn, der holdes uden for af klassekammerater, og som oplever

koordineret chikane via chatten. Det kan være beskeder med samme truende indhold, samme brug af øgenavne og hentydninger til konkrete oplevelser i skolen.

Der er også eksempler på, hvordan veninder bliver uvenner og bruger chatten som et redskab i konflikten. Skænderiet fortsætter på chatten så at sige. Enkelte piger oplever også at blive "blokeret" for adgang til en ex-venindes gæstebog, som en form for straf. (At blive "blokeret" betyder, at man er nægtet adgang til en konkret gæstebog. Et elektronisk modul på sitet sørger for at afvise den uønskede gæst med beskeden om, at vedkommende er blokeret).

En dreng oplevede pludselig at blive spærret/blokeret på MSN af en gruppe på 5 af sine venner. Drengen havde skrevet noget på MSN, der havde stødt én af drengene i gruppen, hvorpå de blev uvenner. Drengen, der følte sig stødt, bad de andre venner blokere ham. Når man bliver blokeret på MSN, figurerer dem, der har blokeret én, som off-line, og da denne dreng begyndte at undre sig over, at vennerne aldrig var on-line, fik han via en klassekammerat opklaret, at de havde blokeret ham. Han konfronterede dem imidlertid, og derefter stoppede de blokaden. Men han var blevet meget oprevet i den tid, det stod på. Netop fordi MSN er mødestedet for vennegruppen, blev han her ekskluderet i én af de mest populære sociale arenaer. At drengen sidder hjemme på værelset i privatsfæren, ser ud til at have en forstærkende effekt på følelsen af eksklusion og isolation.

Misbrug af password på profilstederne -pigechikane

Især blandt piger ser vi eksempler på, at veninder udleverer passwordet til deres profil, og når det så går galt i venindeskabet, misbruges koden til at lægge falsk tekst på sitet. At chatte efter skoletid er ofte et socialt fænomen, hvor flere samles og chatter med venner, kammerater og potentielle kærestes. Man logger ind på profilen og password skrives, mens veninderne sidder og kigger over skulderen. At kende hinandens password - ens hemmelighed - kan være en del af venskabet, netop fordi passwordet kan være en et drengenavn, et navn på et idol eller kæledyr m.m.

Mange piger udveksler fortroligheder som en del af venindeskabets struktur.

I chatkulturen udgør udveksling af password formentlig en del af denne bytning af fortroligheder. Udveksling af fortrolighed indeholder her en dobbelthed, fordi det både er et udtryk for hvor tæt pigerne står, og samtidig en gensidig udveksling af sårbarhed, som altså kan misbruges.

I andre tilfælde giver både piger og drenge deres password til kammerater for at få dem til at hjælpe med at designe profilen og forfatte en profilttekst. I et enkelt tilfælde er password'et givet til en ukendt person fra et chatforum (diskussions chat).

En 12-årig pige, der blev udelukket af de andre piger i klassen oplevede, at der i hendes profilttekst pludselig stod: "Jeg er til ældre mænd". Det betød, at et par voksne mænd forsøgte at kontakte hende via beskeder i gæstebogen. Samme pige oplevede også, at der blev indlagt en "scoreliste" med konkrete drengenavne fra parallelklassen.

På en af de skoler, vi besøgte har det lokale politi holdt oplæg i klasserne om det lovstridige i

chikanerende nettrafik. At udgive sig for en anden, er en form for dokumentfalskneri. Trusler om vold og død reguleres i voksenverden af straffeloven. Mange børn og unge overraskes over voksensamfundets alvorlige reaktioner. De har ikke selv været klar over, at handlingerne var ulovlige i strafferetslig henseende. "Jeg mener det jo ikke i virkeligheden", sagde en 13-årig pige i undersøgelsen.

En 14-årig pige oplevede en morgen, at hendes profil var blevet hacket. Den nye profiltækst gik primært på en række opdigtede seksuelle historier og invitationer, og var alvorligt grænseoverskridende. Hun havde en teori om, hvem gerningsmændene kunne være, og efter et opklaringsarbejde foretaget af skolen, blev to piger fra parallelklassen identificeret. De to piger nægtede indledningsvis, men indrømmede siden hen. Sagen blev politianmeldt.

En 17-årig dreng oplevede, at nogle kammerater hakede sig ind på hans profil, og skrev at han var bøsse. Profilen havde fået et nyt kodeord, men blev rettet efter noget tid. Men rygten genlød stadig i hans omgangskreds et år efter, og han oplevede det som meget ubehageligt at blive ramt på sin seksualitet.

Den rå tone, seksuelle signaler, leg med identitet og "vennebogsgenre" i chatrooms

Det går igen i fokusgruppe interviews og de individuelle interviews, at børnene er meget bevidste om, at tonen er mere "rå" og "hård" på nettet, end den ville være ansigt til ansigt. "Jo jeg har sendt dødstrusler, men sådan er det jo dér (på chatten..red.), jeg ville aldrig finde på det i virkeligheden" (13-årig pige).

En 14-årig pige beretter: "En dreng jeg ikke kendte skrev: Min far synes, du ligner en luder, og vil gerne booke dig - og jeg smadrer dit fjæs." Pigen fortsætter: "det var fordi min veninde og jeg havde skrevet fra min profil, at han var grim. Trusler sker ofte, det er jeg lidt ligeglad med".

Nogle unge reagerer på trusler på nettet med et træk på skuldrene, mens andre tager det langt alvorligere, begynder at kigge sig over skulderen, og træffe forholdsregler, såfremt den pågældende kunne finde på at dukke op på f.eks. skolen. Fra undersøgelsen er der også eksempler på piger, der har udviklet depressive, angstprægede og paranoide træk af oplevelserne.

"Jeg følte mig ikke sikker nogen steder, men blev bange for alle steder med mange mennesker, selv langt fra min hjemby. Til sidst var jeg også bange derhjemme, og turde ikke sove alene eller være alene på toilettet. Så fandt mine forældre ud af, at den var helt galt med mig". (13-årig pige).

I profiltæksterne kan brugerne gøre sig mere hårde, erfarne og voksne, end de føler sig udenfor chatten, og der kan derfor "leges", "fakes" og eksperimenteres med det, man ønsker at være. Især i de "hemmelige" profiltækster. Nogle børn og unge har nemlig flere profiler. En reel profil med foto og navn på og så en "fake-profil".

En 13-årig pige forklarer: I den anden (fake-profilen...red.) profil giver jeg den hele armen. Skælder ud og er fræk".

Modtageren/læseren møder i chatten derimod en person, der er, som teksten udtrykker, og giver svar til den personlighedskarakter der udtrykkes, og det kan være en forklaring på, at sprogkommunikationen via chatten udvikler egne strukturer og egenkultur.

Det skal i denne sammenhæng dog nævnes, at ikke alle børn leger med deres identitet.

Mange af de adspurgte videregiver en nøgtern beskrivelse af sig selv, som vi voksne kender det fra 70'ernes venne- og venindebøger, hvor f.eks. hestehobby, og musiknavne skrives på som "interesser".

Det giver et noget uensartet billede af undersøgelsesmaterialet. Vi ser den rå og eksperimenterende variant side om side med "vennebogsgenren". Det peger på, at mange forskellige børn kan pleje deres interesser via chatkulturen. Der udveksles f.eks. hobbyinformation, der byttes cd'er, udveksles dagbogsnotater, og der ledes også efter opmærksomhed, selskab, kærester og flirtemuligheder.

Seksuelle signaler

Studier af især ARTO.dk viser, at de seksuelle signaler (foto, sprog og tone der udstråler seksuel ladede signaler og æstetik) er en fast del af indtryksbilledet. Dels lægges der generelt op til, fra udbydernes side, at sitetrafikken især handler om nærkontakt og her også nærkontakt med det modsatte køn. ARTO ægteskaber er et eksempel herpå. Man kan via det elektroniske modul udsende et frierbrev til en anden ARTO bruger. Hvis vedkommende accepterer, modtager begge parter en vielsesattest med bankende hjerter og andre kærlighedsikoner. ARTO ægteskaber er meget udbredt, også piger indgår disse ægteskaber indbyrdes, så ideen ser ud til at have udviklet sig til også at være en venindehandling.

På en almindelig hverdag i november måned 2005, kunne vi konstatere, at omkring 20% af de "nye profilbilleder" indeholdt seksuelt ladede signaler. Det svarer til, at mellem 20-22 billeder, eksempelvis indeholder dyb kavalergang, nøgne overkroppe, trutmundslæber. Person der ligger "kælent" henslængt på sengen eller står på alle fire o.s.v.

I november måned 2005 var f.eks. én af bannerne (kommercielt indtrykket annoncer fjern 'r') reklame for "frække trusser" illustreret med afklædt (voksen) pin-up pige.

Surfer man henover gæstebøger og profilttekster er det heller ikke ualmindeligt at se tekster, der indeholder frække ord, hentydninger om seksuel oplevelse m.m. også hos helt unge. "Kan godt være fræk, selvom jeg kun er 11. Andre fletter det seksuelle ind under de mere klassiske profilbeskrivelser. "Beskæftigelse: ALT DET FRÆKKE og ham".

De seksuelle signaler kan underbygges via afsmitning fra stilen på diverse voksensites.

Voksensites indflydelse på ARTO.dk

Enkelte af 17-årige, der har deltaget i undersøgelsen (via ungdomsklubber), er også på en del voksensites (f.eks. scor.dk og dating.dk), hvor formålet er at finde en sexpartner, datingpartner eller kæreste. Da både sprog og billedsiden på voksen dating sites ofte er af mere direkte seksuel karakter, kan der være tale om, at stilen på disse sites påvirker kommunikationsstilen på ARTO og MSN. Udtryk som "tænder på" bruges flittigt på både datingsites, som børne-sites. Brugernavne som "KuzzCasper", "Hotbabe", "6Zild" m.fl. støder vi regelmæssigt på i profiler fra 12 år og opefter. Vi noterede, at et direkte link til

www.dating.dk, ligger i bunden af ARTO sitet. Med andre ord er brugere, også de helt små, kun et "klik" væk fra et voksensite, hvor formålet først og fremmest er at finde sexdates og kærester.

Fra vores studier stødte vi på et eksempel, hvor en 12-årig pige blev spurgt af en 12-årig dreng, som hun havde chattet med gennem nogen tid, om hun ville vise sin bryster via webcam. Pigen fulgte opfordringen uden betænkeligheder, da forældrene ikke var hjemme.

Digitalmobningens nye dimensioner

I de seneste 5 år har vi i antimobbemiljøet registreret en stigende anvendelse af mobiltelefon og chat, der hvor der eksisterer udstødelsemønstre og negative konflikter blandt børn og unge. Vi anser ikke de teknologiske informationsredskaber som værende årsag eller "motoren" i mobbekultur - da årsagen til systematisk gruppeudelukkelse er langt mere kompleks funderet. Vi anser mobning som værende et socialt fænomen i grupper, der er præget af lav tolerancetærskel. Dog indeholder de digitale redskaber nogle nye kommunikations-dimensioner, som muligvis præger selve mobbestrukturen, og som bør underlægges yderligere studier og forskning.

De nye dimensioner vi har iagttaget handler bl.a. om:

- 1) **Privatsfæren mellem hjem og barnets sociale arenaer brydes op**, og negative konfliktoplevelser eller mobning fra skoledagen fortsætter og accelererer via mobiltelefon og chat efter skoletiden. Barnet har sine egne private informationstilgange, og disse benyttes af de jævnaldrende til en mere konstant størrelse. En 14-årig pige fortæller i undersøgelsen, at hun i perioder ikke tør tjekke telefonen for sms'ere. "Jeg ved bare, at nu ligger der noget vildt ubehageligt, og så får jeg ondt i maven. En gang bad jeg min søster om at se i min "indbakke".
- 2) **De digitale informationsmedier "skærmer" for den direkte kontakt ansigt til ansigt**, hvilket formentlig gør tonen mere hård. Der forekommer ingen verbal eller nonverbal afkodning. Den andens kropssprog kan ikke aflæses, og det skaber flere misforståelser, men afskærer også afsenderens mulighed for at formilde budskabet, når modtagerens reaktion iagttages. En 13-årig pige fortæller: "En jeg kendte havde skrevet, at mit brugernavn burde være "Big Mama", og hvis der står "single" burde der stå "4ever". Pigen følte sig hårdt ramt af beskeden, som oprindeligt var ment som en uskyldig joke. Det skrevne ord opleves som mere hårdt og risikoen for misforståelser er stor, når man ikke kan høre tonefald eller se mimik og kropssprog. Der findes forskellige muligheder for at opbløde en besked med specielle visuel- eller lydeffekter på bl.a. MSN, men hvorvidt dette eller brug af f.eks. webcam ændrer på risikoen for misforståelser, har vi endnu ikke undersøgt nærmere.

Ved mobning via sms og chat kan offeret, i modsætning til ansigt til ansigt mobning, ikke direkte identificere mobbere og medløbere, og afkode både ord, tonefald og kropssprog og reagere på mobningen. Situationen er formentlig mere diffus og

vanskelig at reagere konkret på. Det kan øge frustrationen og magtesløsheden hos offeret. Desuden kan mobber og medløbere efterfølgende benægte handlingerne.

3) **Mobberrollerne bliver mere uigennemskuelige**

En reaktion vi nogle gange ser hos børn, der udsættes for mobning er benægtelse. Det er flovt og pinefuldt at blive mobbet. Ved sms- og chatmobning bliver mobningen i sagens natur mindre gennemskuelig og usynlig i kraft af, at den kan ramme, når offeret er alene. Her er ingen eller ganske få tilskuere, der er vidne til mobningen, og derved formindskes en eventuel mulighed for at gribe ind og formidle situationen videre til de ansvarlige. Offeret kan slette de ubehagelige beskeder, og ved en eventuel konfrontation vælge at benægte mobningen.

4) Det er muligt via de digitale informationsmedier at **offentliggøre udstødelsen** til et større publikum på kort tid, hvilket kan forstærke følelsen af skam og krænkelse. Da telefoner med billedbeskeder kom på markedet, så vi eksempler på, hvordan elever blev fotograferet, medens de f.eks. var på toilettet eller i bad efter gymnastik, og billederne blev herefter sendt rundt til en større kreds med beskeden "Send det videre". Distributionsnetværket kan vokse eksponentielt, og det kan være vanskeligt at identificere både ophavet og omfanget af en sådan krænkende hændelse.

5) **Børnenes netværk og kontakter udvides ved brug af digitale medier.** Vi har særligt i forbindelse med chatchikanesager stødt på eksempler af mobning på tværs af klasserne. Vi ser også, at konkrete mobbehistorier/rygter "eksporteres" til andre skoler. Set fra offerets perspektiv betyder dette fænomen, at mobberne ikke kun findes i klassen eller parallelklassen, men kan udvides til hele skolen i takt med den øgede kontakt. Dermed udvides gruppen af mobbere til ikke kun at bestå af klassekammerater, men også af andre skolekammerater - altså en langt større gruppe. Det ses også i SMS kulturen, hvor sladderhistorier spredes eksponentielt til hele skolen og andre skoler via sms. De unge formidler historier videre til deres omfattende adressekartotek på mobilen og deres mailboks på nettet.

Undervejs i undersøgelsen stødte vi på to nogenlunde enslydende fortællinger, hvor en elev er flyttet skole pga. mobning. Men den negative rygtedannelse om offeret har spredt sig via nettet til den nye skole, ved at mobberne har fundet frem til jævnaldrende på den nye skole, og fortalt dårligt om mobbeofferet.

Fravær af voksne

Det er ikke mange voksne, der bliver involveret i børnenes chatverden. Når børnene overhovedet involverer en voksen, er det i de fleste tilfælde forældre. Kigger vi på tallene for indblanding af lærere og pædagoger er det tankevækkende, at de børneprofessionelle stort set er fraværende.

På spørgsmålet om, hvem de unge går til med deres negative oplevelser vælger de færreste

en lærer - kun 4 % af de adspurgte gør det. I stedet falder valget med 15 % overvejende på venner og dernæst på forældre med 12 %. En stor del vil dog ikke tale med nogen om det – 9 % holder de negative oplevelser helt for sig selv.

De adspurgte børn og unge inddrager således ikke skolens voksne, som nogen der spiller en rolle i deres chatverden. Det kunne tyde på, at skolen ikke ser det som sin opgave at inddrage de unges webkultur i deres undervisning. Dertil kommer, at en del skoler har indført "nul-tolerance" for brug af mobiltelefon og chat. Hensigten er at få ro til undervisning og for at undgå chikane. Vi finder det problematisk, at skolemiljøet ved samme lejlighed afskærer muligheden for dialog og udvikling af den kritiske sans overfor digitalmediernes modsætninger. Det er ikke logisk og fremkommeligt for et barn at henvende sig til en voksen om chat og sms chikane, hvis der selv samme sted er indført "nul-tolerance" overfor de samme medier.

Børns etiske grænser

På spørgsmålet om at bagtale andre på chatten, lyder flere besvarelser "hvem gør ikke det...!" 1/3 del af de adspurgte børn og unge fortryder ting, de har skrevet via chatten til andre jævnaldrende. Det peger på, at der er samvittighedsfølelse, som vil være værd at gribe fat i. Det er også vores oplevelse, at der blandt nogle børn eksisterer en vis form for moralkodeks. Således er der f.eks. både piger og drenge, der finder det "ufedt at slå op i en SMS eller over nettet".

Gode råd til:

Resultaterne fra denne undersøgelse kombineret med vores erfaringer fra mange års antimobbearbejde peger på nødvendigheden af, at de forskellige aktører omkring de aktive børn og unge på nettet forholder sig mere aktivt og holdningspræget til problematikkerne. Vi anbefaler følgende råd til:

Brugerne af chat:

- Skriv aldrig navn, adresse og telefonnummer
- Lav svære koder (password), som kun du selv kender
- Giv aldrig dine koder (password) til andre
- Afslør aldrig hemmeligheder om dig selv og andre
- Tænk over dit/jeres sprog - passer det til alle?
- Hvis du oplever ubehagelige ting, som chikane og mobning - så fortæl om det til forældre, lærere og kammerater
- Når læreren ikke kan se, at der er mobning, er det dit ansvar at fortælle det
- Det er dig der styrer - både hvad du skriver og hvad du sender
- Tænk over hvad du skriver - det kan nemt blive misforstået
- Vær forsigtig med ironi
- Husk at ting der skrives, ofte virker hårdere end når de siges
- Skriv ikke noget, du ikke selv ønsker at modtage

- Lad være med at sende en besked, når du er vred. Vent til du har tænkt over det og er rolig. Vrede beskeder fortryder man ofte, men de kan ikke gøres om. Lavinen ruller og konflikten og chikanerierne optrappes.
- Kig på www.sikkerchat.dk, og læs mere om, hvordan du kan beskytte dig selv overfor dem, du ikke kender i chatrooms.
- Hvad er et godt chatroom? Indfør fælles "netetikette" med dine venner og bekendte når I chatter. "Hvad bruger vi chatten til, og hvad bruger vi den ikke til"
- Overvej om dit profilbillede viser dig, som du har lyst til at blive opfattet - profilbilleder kan nemlig kopieres og bruges af andre til ting, du ikke aner.

Skolen:

- Træd fordomsfrit og nysgerrigt ind i den digitale kultur
- Undersøg hvordan de unge bruger mobilen og chatten
- Gå selv på nettet og kig på de unges foretrukne chatsites
- Spørg om oplevelser på chatten, beskrivelser af profiler mm
- Sæt tid af til snak om chat erfaringer, chat etik og "netetikette"
- Debattér med børnene og de unge hvad der er god og dårlig chatetik
- Indføj god chat etik i jeres antimobbeplan på skolen
- Brug chat, mobiltelefon og anden informationsteknologi kreativt som undervisningsemne i f.eks. stilskrivning, foredrag og emneuger

Til udbyderne af børne- og ungechatsites:

- Overvej hvordan jeres egne webregler kan håndhæves bedre. Hvordan fjernes uønskede beskeder hurtigt og konsekvent?
- I lægger en stil med jeres layout, bannerannoncer og redaktionelle arbejde. Indfør en højere grad af beskyttelsesetik i jeres webimage.
- Overvej kreative måder at opfordre til god brugeretik, således at denne etik ikke kun optræder i jeres regler og forældreråd, men også som linie i jeres web-redaktionelle arbejde.

Til forældre:

- Bland dig nysgerrigt i dit barns chatverden. Spørg ind til dit barns chaterfaringer. Spørg om du må se dit barns profil.
- Hjælp barnet med at beskytte sig selv, så der ikke gives identificerbare oplysninger, når der chattes med ukendte.
- Forøg din viden om chat, så dit barn kan dele sine erfaringer med dig.
- Har dit barn negative chatoplevelser med klassekammerater eller andre bekendte, bring det op på forældremøde. Ved grov chikane kontakt øjeblikkeligt skolen eller klubben.
- I chikane og mobbehistorier udenfor skolen kan I forsøge at kontakte supportere på sitet.
- Fortæl hvorfor man ikke skal give sine kammeraters emailadresse eller mobilnr. ud til andre, uden først at spørge, om det er i orden

Den afsluttende rapport og midtvejsrapporten kan downloades på:
www.livsmodlab.dk og www.mobbeland.dk

Hvis du vil vide mere:

Dorthe Rasmussen : dorthe@livsmodlab.dk / mobil 20686712

Helle Rabøl Hansen : efter 1.feb - Helle@Raboelhansen.dk